

Interview. Autochtonen overdrijven de culturele verschillen met moslims in het algemeen en Marokkaanse jongeren in het bijzonder, zegt **Willem Schinkel**, omdat zij overal in de samenleving op zoek zijn naar pijntjes en kwaaltjes. Hij noemt dat sociale hypochondrie. Door **Peter Giesen**.

‘Nederlanders blazen hun problemen enorm op’

De Nederlander behoort tot de gelukkigste mensen ter wereld. De meeste Nederlanders waarderen hun eigen leven met een dikke voldoende. Toch zijn velen zeer ontevreden over de Nederlandse samenleving. Maar hoe kun je zo gelukkig zijn in een samenleving waar de problemen zo de pan zouden uitrijzen?

In zijn nieuwe boek *Denken in een tijd van sociale hypochondrie* probeert de Rotterdamse socioloog Willem Schinkel deze tegenstrijdigheid te verklaren. Op zichzelf zijn pessimisme en onvrede niets bijzonders: in elke periode zijn er mensen die geloven dat het einde van de beschaving nabij is. Maar karakteristiek voor het begin van de 21ste eeuw is het ontbreken van een vooruitgangsgeloof dat als tegenwicht kan dienen. Omdat burgers niet meer geloven in een betere toekomst, raken zij geobsedeerd door de problemen van het heden, denkt Schinkel. Als een sociaal hypochonder tasten zij het sociaal lichaam af, op zoek naar steeds nieuwe pijntjes en kwalen. Ze zijn bang voor terreur, voor geweld en bovenal voor de islam. Ze zijn zelfs bang dat ze niet meer weten wie ze zelf zijn. Daarom hebben ze een nationale canon nodig en straks een historisch museum.

Schinkel is een opvallende verschijning in de Nederlandse sociologie. Waar zijn collega's zich vooral richten op concrete beleidsproblemen, werkt Schinkel aan een theoretische sociologie met een sociaal-filosofische inslag. *Denken in een tijd van sociale hypochondrie* (uitgeverij Klement) is een brutaal boek van een jonge socioloog, die grote woorden en pretenties allerminst schuwt.

Volgens Schinkel wordt de samenleving vaak beschouwd met de metafoor van het lichaam. Een lichaam is echter sterfelijk. Daarom moet de angst voor het einde van de samenleving altijd worden bezworen. Een van de strategieën

Socioloog Schinkel: 'Er wordt verkeerd gedacht.' Foto Joost van den Broek / de Volkskrant

Willem Schinkel

1976 - Geboren in Kampen
1995 - 2000 - studie sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam
2000 - 2005 - aio in Rotterdam
2005 - universitair docent theoretische sociologie in Rotterdam
2007 - boek: *Denken in een tijd van sociale hypochondrie*

daarvoor was het ombuigen van het einde naar een einddoel, zoals de socialistische heilstaat, de waarlijk vrije liberale samenleving of de naoorlogse droom van een wereld waarin alle problemen langs technische weg zouden worden opgelost. Dat vooruitgangsgeloof is echter grotendeels verdwenen, aldus Schinkel.

Daarmee is de focus verschoven van de toekomst naar het heden. We negeren de gedachte aan het einde van de samenleving nu door een extreme obsessie met de ziekte van de samenleving. Zolang we proberen de ziekte te genezen, hoeven we de dood niet onder ogen te zien. Dat leidt tot sociale hypochondrie. De staat monitort steeds meer. Zelfs het monitoren wordt al gemonitord. Het sociaal lichaam legt de vinger aan de eigen pols en checkt voortdurend of het wel goed gaat. Dat leidt al heel snel tot het idee: er zijn allerlei pijntjes en kwaaltjes.'

Er zijn toch ook veel kwalen? Denk aan Slotervaart en Kanaleneiland. 'De problemen worden niet ingebeeld, maar wel opgeblazen en vooral verkeerd gedacht. De sociale hypochonder ziet al zijn problemen veroorzaakt door parasieten van buitenaf.'

'Natuurlijk zijn er problemen rond integratie. Maar die worden niet veroorzaakt door mensen van buitenaf, maar door mensen die er al zijn. Er bestaat een wensbeeld van een Nederlandse samenleving

als een duidelijk afgebakend geheel dat eigenlijk helemaal geen problemen heeft. Alleen zijn er migranten die de samenleving bedreigen. Daarmee wil je niet onderkennen dat de samenleving met de komst van migranten is veranderd. De achterstand van migranten is een probleem van die nieuwe maatschappij.'

Is dat geen woordenspelletje? Zo belangrijk is het toch niet hoe je dat probleem definieert?

'Jawel, want door te suggereren dat de samenleving wordt bedreigd door migranten van buitenaf, sluit je mensen uit. Er is een nieuwe vorm van racisme ontstaan die ik culturisme noem. Allerlei problemen worden gekoppeld aan de cultuur van migranten, die ze minder geschikt zou maken om in een westerse samenleving te functioneren. Je komt overal politici en beleidsmakers tegen die problemen in etnische termen definiëren. Dat is improductief. De mensen die problemen veroorzaken, zitten voor het leeuwendeel in de lagere sociaal-economische groepen. Ik zou zeggen: schaf het integratiebeleid af! Richt je op de emancipatie van de onderkant van de samenleving, waarin ook veel autochtonen zitten, door onderwijs en een goed arbeidsmarktbeleid.'

'Door een probleem als criminaliteit aan cultuur te koppelen, sluit je mensen uit. Dat leidt tot een enorme onvrede bij migranten die het heel goed doen. De tweede generatie migranten doet het goed in het hoger onderwijs. Toch krijgen ze voortdurend het gevoel dat ze er niet bijhoren, dat ze nog een brug moeten nemen omdat hun cultuur niet zou deugen.'

Kent de Marokkaanse cultuur dan geen factoren die criminaliteit bevorderen, zoals de manier waarop jongens worden opgevoed?

'De socioloog Jan-Dirk de Jong promoveerde onlangs op Marokkaanse randgroepjongeren in Slo-

tervaart. Hij concludeerde dat hun gedrag niets te maken heeft met de Marokkaanse cultuur (de Voorkant, 6 november; Forum, 27 november). Ze leven in een harde straatcultuur, die je overal ter wereld tegenkomt aan de onderkant van de samenleving. Uit Amerikaans onderzoek blijkt hetzelfde. In Amerikaanse getto's zie je hetzelfde gedrag dat in Nederland aan de Marokkaanse cultuur wordt toegeschreven: macho-gedrag en wantrouwen tegen de samenleving.'

Maar waarom zijn Turkse jongens dan minder crimineel?

'De Turkse gemeenschap kent meer sociale controle. Dat heeft met de structuur van de gemeenschap te maken, niet met cultuur. Maar de uitsluiting van Marokkanen is ook groter. We praten over 'kutmarokkanen', niet over 'kutturken'. Bovendien: als de Marokkaanse cultuur tot criminaliteit zou aanzetten, hoe verklaar je dan dat de eerste generatie Marokkanen helemaal niet crimineel is?'

Maar hebben 11 september en de moord op Theo van Gogh niet laten zien dat er ook een cultureel probleem ligt? Sommige moslims accepteren de westerse wereld niet. 'Kijk nou eens waar we de hele tijd over praten. Een imam die een vrouw geen hand wil geven. Boerka's: we willen de boerka al verbieden voordat we er een gezien hebben. Vrouwenbesnijdenis, een verschijnsel dat in Nederland nauwelijks voorkomt. De dubbele nationaliteit, waarvan niemand kan aantonen dat zij een probleem vormt. Integendeel, een man als Ahmed Aboutaleb doet zijn werk prima.'

'Het is alleen een probleem binnen een cultureel discours, waarin voortdurend een grens wordt getrokken tussen binnen en buiten. Dit zijn wij, de samenleving, en dat zijn zij, die lui die zich niet willen aanpassen en die worden geïdentificeerd aan de

hand van marginale kwesties die we enorm opblazen.'

Het is toch onrustbarend als imams tot geweld oproepen?

'Er zijn een paar van zulke imams, en die moet je ook flink aanpakken. Maar je moet de dingen inderdaad bij de naam noemen. Je moet zeggen: er zijn een paar imams die tot geweld oproepen. Wat echter steeds gebeurt, is dat een grote groep moslims een stigma krijgt opgelegd door te suggereren dat 'de' islam het probleem is. Maar het overgrote deel van de moslims in Nederland heeft helemaal geen problemen met de democratie. Ik zie nergens een moslimbeweging die tot afschaffing van de democratie oproept.'

Schinkel kan niet worden verweten dat hij een elitaire socioloog is, die vanaf zijn eigen goudkust roept dat het allemaal best meevalt in het getto. Hij woont in het Rotterdamse stadsdeel Delfshaven, waar 75 procent van de inwoners allochtoon is. In zijn straat hangen borden met het opschrift: '1. Wij groeten elkaar als goede buren

2. Wij organiseren activiteiten en doen mee
 3. Wij houden de straat schoon
 4. Wij houden van bloemen en planten en verzorgen onze geveltuinen'

Een treffende illustratie van de angst dat de samenleving uit elkaar valt als verschillende culturen naast elkaar wonen. Totaal overtrokken, vindt Schinkel. 'We blazen onze kwaaltjes zo op. Als een stelletje lamklendige sukkel een paar auto's in de fik steken, praten we meteen over Parijse toestanden. De sociaal hypochonder ziet zichzelf graag als de belangrijkste patiënt uit het ziekenhuis.'

Op 11 december discussieert Willem Schinkel met schrijfster Marjolijn Februari en socioloog Jan-Willem Duyvendak in De Balie in Amsterdam. Aanvang 20.00 uur.